

Danuta KONDRACIUK
Politechnika Śląska
Wydział Organizacji i Zarządzania
Instytut Zarządzania i Administracji

IDENTYFIKACJA WSPÓLNYCH OBSZARÓW W KONCEPCJI SPOŁECZNEJ GOSPODARKI RYNKOWEJ I CSR

Streszczenie. W artykule odniesiono się do dwóch koncepcji: Społecznie Odpowiedzialnego Biznesu (CSR), idei, wobec której wzrostu zainteresowania upatruje się w zachodzących zmianach w gospodarce światowej i w nowym podejściu do biznesu, oraz Społecznej Gospodarki Rynkowej (SGR) koncepcji, która to zdominowała obecnie model ustrojowy w krajach Unii Europejskiej. Przedstawiono genezę, założenia, cele obu tych idei i zidentyfikowano obszary podobieństw oraz rodzaje wspólnych cech. Szczególną uwagę poświęcono społecznej gospodarce rynkowej, w której autorka dopatruje się zakorzenienia się idei CSR.

Słowa kluczowe: idea, koncepcja, biznes, rynek, gospodarka, odpowiedzialność, interesariusze, społeczny, CSR

IDENTIFICATION OF COMMON AREAS IN THE CONCEPT OF THE SOCIAL MARKET ECONOMY AND CSR

Summary. This paper relates to two issues: an idea of Corporate Social Responsibility (CSR) to which growing attention is explained by the changes in the world economy and its new attitude towards business, and a concept of Social Market Economy (SGR) which has dominated the model of political system in the states of European Union. The genesis, principles and goals of these two ideas have been presented here and then the areas of similarities and the types of common characteristics have been identified. Special attention has been paid to social market economy in which the author is seeking the establishment of CSR idea.

Keywords: idea, concept, business, market, economy, responsibility, stakeholders, social, CSR

1. Wstęp

Koncepcja „społecznej odpowiedzialności biznesu” (*Corporate Social Responsibility – CSR*) angażuje obecnie różne środowiska: biznesowe, polityczne, naukowe, sektor pozarządowy oraz administrację publiczną. Główną przyczyną szuka się w dążeniu przedsiębiorstw do maksymalizacji zysków w bardzo krótkim czasie, często z pominięciem aspektów społecznych. Niestety, we współczesnym rozwoju przedsiębiorstw i istniejących stosunków ekonomicznych sfery społecznej nie da się już pominąć w kształtowaniu relacji rynkowych, gdyż pomiędzy rozwojem gospodarczym a społecznym CSR występuje jako sprzęgło łączące oba z pozoru niezależnie mechanizmy w jedną całość, co powoduje, że wzajemnie na siebie oddziałują, napędzają się i uzależniają w procesie wzrostu rozwoju przedsiębiorstwa. Fundamentalną rolą CSR jest przenoszenie na grunt prowadzenia biznesu i zarządzania firmą aspektów społecznych. Zwolennicy tego poglądu uważają, że środowisko, w którym pracuje i żyje człowiek, powinno sprzyjać jego rozwojowi i być mu przyjazne, zapewniając godziwe warunki do życia.

W Europie i w Polsce społeczne odniesienie ma też inna koncepcja, odgrywająca pierwszoplanową rolę w kształtowaniu stosunków gospodarczych. Jest to „społeczna gospodarka rynkowa” (SGR). I choć CSR odnosi się zasadniczo do sfery społecznej w biznesie, a SGR ma szersze ugruntowanie i obejmuje model gospodarczy, uwzględniający całe spectrum czynników ekonomicznych, jak rynek, konkurencję, prywatną własność, system cen, produktywność, stabilność ekonomiczną, zabezpieczenie przed monopolizacją, to także szczególną uwagę zwraca na obszar społecznej odpowiedzialności za pracowników i innych interesariuszy. Z tego względu warto przeanalizować obie koncepcje.

Celem artykułu jest wykazanie zbieżności i cech wspólnych obu koncepcji. Społeczna gospodarka rynkowa ma swoje źródło w filozofii gospodarczej zwanej ordoliberalizmem, wprowadzonej w życie w Niemczech po drugiej wojnie światowej. CSR zaś jest ideą młodszą, lecz obecnie stanowi wyzwanie dla świata biznesu. Można się pokusić o stwierdzenie, że staje się modną i w niedalekiej przyszłości może się przyczynić do ukształtowania nowego modelu sprawowania biznesu. W celu identyfikacji wspólnych obszarów oddziaływania oraz płaszczyzn wspólnych cech obu koncepcji odwołano się do założeń każdej z nich i praw nią rządzących. Gdy porównuje się obie idee, nasuwa się wniosek, że biznes społecznie odpowiedzialny już dawno istniał w koncepcji społecznej gospodarki rynkowej, a obecne zainteresowanie CSR to w jakiejś mierze powrót do źródeł SGR. Optymistyczny jest fakt, że współcześnie obie idee mają charakter sztandarowy w modelu kształtowania ładu społeczno-gospodarczego w krajach Unii Europejskiej, a także w wielu krajach pozaeuropejskich.

2. Geneza społecznej gospodarki rynkowej

Społeczną gospodarkę rynkową uznaje się obecnie za oficjalnie dominujący model ładu gospodarczego w Unii Europejskiej. Traktat o Unii Europejskiej (TUE) w artykule 3 (3) mówi bowiem:

„Unia ustanawia rynek wewnętrzny. Działa na rzecz trwałego rozwoju Europy, którego podstawą jest zrównoważony wzrost gospodarczy, oraz stabilność cen, społeczna gospodarka rynkowa o wysokiej konkurencyjności, zmierzająca do pełnego zatrudnienia i postępu społecznego oraz wysoki poziom ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego”¹.

Odnosząc się do źródeł koncepcji społecznej gospodarki rynkowej, trzeba sięgnąć do powojennego niemieckiego ordoliberalizmu. (*Ordo* z łac. oznacza porządek, a liberalizm z łac. *liberalis* – wolnościowy, od *liber* – wolny). Jest to ideologia i kierunek polityczny, według którego wolność jest nadrzędną wartością². Liberalizm gospodarczy rozwinął się w Anglii na przełomie XVII i XVIII w., a jego „zasadniczą zasadą było zapewnienie pełnej swobody działalności podmiotom gospodarczym, która w warunkach wolnej konkurencji i zapewnienia przez państwo nienaruszalności własności prywatnej umożliwi szybki rozwój gospodarki”³. Ordoliberalizm był ideą, która do klasycznego angielskiego liberalizmu dołączyła aspekt społeczny wywodzący się z katolickiej nauki społecznej, przeciwstawiając się traktowaniu pracowników „jak maszyny”. Ordoliberalowie dopuszczali interwencję państwa w gospodarkę tam, gdzie było to konieczne, m.in. w celu obrony konkurencji. Państwo z jednej strony miało bronić wolnego rynku przed monopolami i oligopolami, czuwać nad utrzymaniem status quo wolnego rynku i konkurencyjności, lecz z drugiej nie dopuścić, aby w sferze społecznej, która nierozłącznie towarzyszy gospodarce rynkowej, pojawiły się nieprawidłowości, naruszenia lub zaniechania stosowania zasad społecznych i przepisów prawa. Nurt ordoliberalizmu wykształcił się w Niemczech w latach 30. i 40. XX w., jednak jego urzeczywistnienie w życiu gospodarczym nastąpiło po II wojnie światowej i jest zasługą Ludwiga Erharda, niemieckiego polityka, który zasiadał na stanowisku ministra gospodarki (1949-1963), a następnie kanclerza RFN (1963-1966)⁴.

Po raz pierwszy pojęcia społecznej gospodarki rynkowej użył Alfred Müller Armack w swojej pracy pt. *Wirtschaftslenkung und Marktwirtschaft*, na którą powołuje się⁵. Do SGR jako w pełni ordoliberalnej koncepcji polityki gospodarczej odnoszą się W. Pysz

¹ Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy, DzU Unii Europejskiej, C 310, t. 47, 16 grudnia 2004.

² <https://pl.wikipedia.org/wiki/Liberalizm>.

³ https://pl.wikipedia.org/wiki/Liberalizm_gospodarczy.

⁴ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Ordoliberalizm>.

⁵ Mączyńska E., Pysz P. (red.): *Społeczna gospodarka rynkowa. Idee i możliwości praktycznego wykorzystania w Polsce*. PTE, Warszawa, 2003; Mączyńska E.: *Społeczna gospodarka rynkowa Pleonazm czy społecznie użyteczna w praktyce koncepcja*. Ekonomia i Prawo, Toruń 2006, s. 80.

i T. Karczmarek⁶: „Eksponowana jest w niej wolność i odpowiedzialność jednostki ludzkiej jako fundament rynkowej gospodarki i demokratycznego społeczeństwa. Zgodnie z tą koncepcją, równość społeczną osiąga się przede wszystkim poprzez politykę kształtowania konkurencyjnego ładu gospodarczego”. L. Balcerowicz⁷ zwrócił uwagę, że koncepcja SGR „w pierwotnym ujęciu oznaczała w gruncie rzeczy wolnorynkowy, liberalny kapitalizm, uzupełniony o odpowiednie działania państwa”.

Ordoliberalizm stawiał sobie za cel takie gospodarowanie w ramach wolnorynkowego systemu gospodarczego, aby utrzymać wysoki wzrost gospodarczy, niski wskaźnik inflacji, dostarczanie na rynek dóbr publicznych na wysokim poziomie, ale równocześnie niski poziom bezrobocia przy jednoczesnym zapewnieniu pracującym dobrych warunków pracy oraz systemu zabezpieczeń socjalnych⁸. Model ten jest nastawiony na dużą troskę o efektywność gospodarowania z równoczesnym realizowaniem funkcji socjalnych. Kiedy w powojennych zachodnich Niemczech za rządów ministra L. Erharda polityka gospodarcza była prowadzona na podstawie zasad społecznej gospodarki rynkowej, Niemcy przeżywały boom gospodarczy, sukcesowi stałego wzrostu gospodarczemu przypisywano miano cudu gospodarczego. W społeczeństwie istniało powszechne zadowolenie. U podstaw niemieckiej społecznej gospodarki rynkowej legła przede wszystkim filozofia eliminacji bezrobocia i społecznego wykluczenia. Państwo dbało o to, żeby każdy mógł godnie żyć, pracując, a nie utrzymując się z zasiłków. Owszem, w latach 50. i 60. XX w. zapotrzebowanie na pracę było o wiele większe niż obecnie, ale odpowiednio ukierunkowanie gospodarki każdego kraju w każdym czasie zawsze sprzyja tworzeniu miejsc pracy. Wzrost gospodarczy w Niemczech, ogólne poczucie całego społeczeństwa co do sprawiedliwości społecznej i równego traktowania trwały aż do 1967 r., kiedy to zaczęły pojawiać się symptomy, a później były to już powszechne zjawiska naruszania zasad społecznej gospodarki rynkowej.

3. Przyczyny deregulacji prawidłowego funkcjonowania SGR

Zaburzenia prawidłowego funkcjonowania SGR są zawsze spowodowane przewagą jednej szali nad drugą, czyli gospodarki rynkowej nad społeczną sferą działalności biznesu lub odwrotnie, przy czym deregulatorem może być biznes albo rząd. W Niemczech od 1967 r., większe znaczenie niż cele ekonomiczne zaczęły mieć cele społeczne, co spowodowało zachwianie równowagi ekonomicznej przedsiębiorstw i spadek dynamiki rozwoju

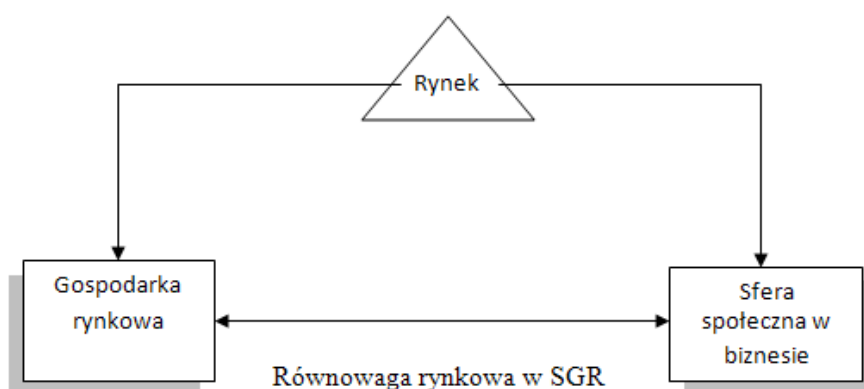
⁶ Pysz W., [w:] Karczmarek T., Pysz W.: Ludwig Erhard i społeczna gospodarka rynkowa. PAN, Warszawa 2004, s. 110 i n.

⁷ Balcerowicz L.: Wolność i rozwój: ekonomia wolnego rynku. Znak, Kraków 1995, s. 295.

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Społeczna_gospodarka_rynkowa.

gospodarczego państwa. Rząd niemiecki po 1967 r. zawyżył standard polityki społecznej na tyle, że gospodarka nie potrafiła ich odpowiednio finansowo zabezpieczyć. Dochody państwa nie były dostatecznie wysokie, aby móc sfinansować wzrastający poziom usług społecznych. Pomiędzy polityką gospodarczą a społeczną powstały dysonans i dywergencja interesów.

Również w sytuacji odwrotnej, kiedy cele ekonomiczne będą ogrywać aż nadto bardziej znaczącą rolę i mieć przewagę nad celami społecznymi, powstaje zaburzenie rytmu funkcjonowania mechanizmu państwowego, a powodem są protesty, strajki przeciwko nadmiernej eksploatacji pracowników. Pracodawcy, ograniczając koszty zatrudnienia, generują bezrobocie, a ono z kolei prowadzi do spadku wrzutu pieniądza na rynek. Taka sytuacja przekłada się na mniejsze nabycie wyprodukowanych dóbr. Towary zalegają na półkach, ludność nie ma środków do ich zakupu, pojawia się zastój gospodarczy, w najgorszym wypadku kryzys. Wówczas gospodarka wyhamowuje, na giełdach rozpoczyna się szaleństwo zatrzymania spadku wartości pieniądza i firm. Pomiędzy gospodarką a społecznym zobowiązaniem zostaje zaburzona równowaga. Dlatego biznes społecznie odpowiedzialny to również biznes odpowiedzialny ekonomicznie.

Rys. 1. Równowaga rynkowa w społecznej gospodarce rynkowej

Fig. 1. Market balance in the social market economy

Źródło: Opracowanie własne.

W europejskim modelu społecznej gospodarki rynkowej trzeba zwrócić jeszcze szczególną uwagę na inklinacje w kierunku równości i solidarności społecznej, a dopiero te wszystkie uwarunkowania obrazują charakter modelu, obecnie najbardziej widocznego w takich krajach, jak Niemcy, Szwecja, Norwegia, Austria. W tych krajach ład społeczno-gospodarczy tworzą wszyscy interesariusze: pracodawcy, pracownicy, mieszkańcy społeczności lokalnej, dostawcy, klienci etc. W życie transplantowana jest zasada pełnej odpowiedzialności biznesu za interesy wszystkich stron.

4. Ukonstytuowanie się zasady SGR w polskim prawodawstwie. Charakterystyka polskiego modelu

Wraz z wprowadzeniem w Polsce gospodarki rynkowej przeniesiono na polski grunt ideę społecznej gospodarki rynkowej. Koncepcja ta legła u podstaw ustroju RP. Artykuł 20 Konstytucji z 1997 r. mówi: „Społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych, stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej”. Ujęcie tej treści w Konstytucji wskazuje, że już od początku okresu transformacji ustrojowej w Polsce w latach 90. w ubiegłym wieku stworzono podwaliny pod biznes społecznie odpowiedzialny. Prowadzenie zaś przedsiębiorstwa na wolnym konkurencyjnym rynku z jednej strony miało zapewniać wolność gospodarczą, lecz z drugiej zagwarantować społeczne oblicze prowadzonego biznesu, co w praktyce miało polegać głównie na implementacji do biznesu: dialogu, solidarności, współpracy, odpowiedzialności i sprawiedliwej zapłaty⁹. Niestety rzeczywistość okazała się zgoła inna. Młody polski biznes stał się bardzo pazerny i często wykorzystywał swoich interesariuszy wyłącznie do komasacji zysku, a rząd niewiele robił, niejednokrotnie zachowywał się wręcz biernie, udając, że nic złego się nie dzieje. Prowadziło to i nadal prowadzi do wielu niepożądanych zjawisk, w tym pracy na czarno, niepłacenie za godziny nadliczbowe, umów śmieciowych, bezrobocia, degradacji środowiska itd. Powoduje to niezadowolenie społeczne, przy uwzględnieniu art. 20 Konstytucji działalność taka jawnie narusza tkankę prawną zawartą w tym przepisie. T. Kowalik¹⁰ w swoim referacie poświęconym społecznej gospodarce rynkowej uważał wprost, że w Polsce nastąpił nawrót do wczesnej epoki kapitalizmu i pytał, czy „Polska odważy się, czy elitom władzy wystarczy sił, by zejść ze zgubnej drogi kapitalizmu nieokiełznanego?”. W 2015 r. pytanie to jest wciąż aktualne.

Mimo iż pojęcie społecznej gospodarki rynkowej w ustawie zasadniczej ma rangę zasady ustrojowej, w Polsce stosunek do niej jest jak do schedy po komunizmie i „pojmovane jest opacznie na wzór i podobieństwo socjalistycznej, redystrybucyjnej polityki socjalnej, [...] utożsamiane jest przy tym z rozbudowaną opiekuńczością państwa i związanymi z tym dużymi wydatkami socjalnymi”¹¹. Takie podejście jest błędne, gdyż odnosząc się do źródeł ortoliberalnej niemieckiej ekonomii można stwierdzić, że charakterystyczną cechą tej

⁹ Na podst.: Grabowska A.: Zasada subsydiarności w społecznej gospodarce rynkowej – odniesienia do polskiej transformacji, [w:] Lis S. (red.): Społeczna gospodarka rynkowa. W poszukiwaniu modelu rozwoju gospodarczego krajów postsocjalistycznych. Studia i Prace, nr 4. Uniwersytet Ekonomiczny, Kraków 2009.

¹⁰ Kowalik T.: Społeczna gospodarka rynkowa – dekoracja czy program działania? Referat na konferencję RN ZK PTE, 7 marca 2002.

¹¹ Mączyńska E.: Społeczna gospodarka rynkowa, pleonazm czy użyteczna w praktyce koncepcja?, [w:] Boehlke J., Polszakiewicz B. (red.): Ład instytucjonalny w gospodarce, t. II. Ekonomia i Prawo, Toruń 2006.

ideologii gospodarczej było gospodarowanie na wolnym, konkurencyjnym rynku, a nie na podstawie gospodarki planowanej i sterowanej centralnie, społeczny zaś kontekst miał nadawać biznesowi twarz ludzką i eliminować zawłaszczanie przez biznes pracy ludzkiej bez godziwego wynagrodzenia. Fundamentalnym celem SGR było i jest zapobieganie wypaczeniom społecznym i niesprawiedliwości.

Polscy konstytucjonalisci, wskazując na powyższy art. 20 Konstytucji kształtującej ustrój RP, zauważają, że Polska dotychczas nie określiła, jak powinien wyglądać rodzimy model społecznej gospodarki rynkowej, i zachęcają do jego ukształtowania, dostosowując go do realiów naszego kraju. Również w innych krajach europejskich mimo adaptacji tej koncepcji nie ujęto w ramy prawne charakteru koncepcji. Noblista w dziedzinie ekonomii F.A. von Hayek przyznał, że pojęcie społecznej gospodarki rynkowej może mieć różne oblicza i zawierać w sobie wiele treści, nawet sprzecznych z samą jej istotą (*Kautschukwort*)¹². Można domniemywać, że trudność i niechęć do wykształcenia jednej definicji sprawdzającej się w rzeczywistości gospodarczej krajów europejskich leży właśnie po stronie społecznej ze względu na częste wypaczanie terminu „społeczny” i utożsamianie go z nadopiekuńczym państwem, faworyzujące ponad miarę społeczny aspekt w działalności gospodarczej.

Polski model społecznej gospodarki rynkowej wskazuje na ogromne braki i nieprawidłowości – często dochodzi do konfliktu pomiędzy pracodawcą a pracownikami. Trybunał Konstytucyjny, odnosząc się do sporów tego pokroju, w swej interpretacji zdecydowanie przedkłada interes zbiorowości nad interes indywidualny¹³, jednak brak ze strony państwa zdecydowanych kroków przeciwdziałania wypaczeniom niczego nie zmienia.

5. Idea CSR – rodowód powstania, odniesienia do prawodawstwa

Korzenie idei CSR można odnaleźć w Biblii czy dziełach filozofów¹⁴. Na biblijne pochodzenie koncepcji wskazuje też¹⁵ M. Rybak, przywołując „Ewangelię bogactwa”. Według J. Filek¹⁶ na uwagę zasługują trzy źródła koncepcji:

¹² Hayek von F.A.: Was ist und was heißt “sozial”?, [w:] Hunold A. (red.): Masse und Demokratie. Erlenbach, Zürich-Stuttgart 1957, s. 72 i n.

¹³ Wyrok TK z dn. 30 stycznia 2001 r., K. 17/00, DzU Nr 11, poz. 9.

¹⁴ Borkowska S.: CSR – wyzwania dla zarządzania zasobami ludzkimi: podejście unijne. „Zarządzanie Zasobami Ludzkimi”, nr 6, 2005, s. 10.

¹⁵ Rybak M.: Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa. PWN, Warszawa 2004, s. 15.

¹⁶ Filek J.: Społeczna odpowiedzialność biznesu. Tylko moda czy nowy model prowadzenia działalności gospodarczej. UOKiK, Kraków 2006, s. 6.

- filozoficzna idea odpowiedzialności – wg której człowiek wolny jest odpowiedzialny za siebie i za swoje czyny (początek XX w.),
- rozwój etyki biznesu – dyscyplina pojawiła się w latach 30. XX w.,
- rozprzestrzenianie się demokracji – rozwój demokracji spowodował zmiany w uprawnieniach, oczekiwaniach obywatela wobec instytucji publicznych.

Nowoczesne spojrzenie na CSR pojawiło się w latach 50. za sprawą Howarda Bowena. W opublikowanej pracy „Social Responsibilities of the Businessman” twierdził on, że „biznes powinien prowadzić takie działania, które będą spójne z celami i wartościami społecznymi”¹⁷. Zdaniem J. Filek¹⁸: „Bycie społecznie odpowiedzialnym oznacza nie tylko spełnienie oczekiwań prawnych, ale również wychodzenie ponad to i «większe» inwestowanie w zasoby ludzkie, środowisko i relacje z interesariuszami”.

Pierwszym dokumentem systematyzującym ideę odpowiedzialności społecznej na poziomie europejskim jest „Green Paper on CSR” z 2001 r., opublikowany przez Komisję Europejską. W kolejnych latach KE wydaje wiele strategicznych dokumentów. W 2006 r. sformułowała tezy, które stanowią podstawę obecnej europejskiej polityki gospodarczej i społecznej. Opierają się one na założeniach trzech koncepcji: SGR, CSR oraz zrównoważonego rozwoju, z którego to wg Kozłowskiego wywodzi się CSR, która „nie narusza w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia i godzi przy tym prawa przyrody i prawa ekonomii”¹⁹, a wzrost gospodarczy ma prowadzić do zwiększania spójności społecznej oraz podnoszenia jakości środowiska naturalnego²⁰. Zrównoważony rozwój jest niezbywalną podstawą odpowiedzialności w biznesie. Komisja Europejska w opublikowanej Strategii Realizacji i Upowszechniania Koncepcji Społecznej Odpowiedzialności Biznesu na lata 2011-2014, zdefiniowała ją jako: „odpowiedzialność przedsiębiorstw za ich wpływ na społeczeństwo”, a **Światowa Rada Biznesu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju** jako „ciągłe zobowiązanie biznesu do zachowania etycznego oraz przyczyniania się do zrównoważonego rozwoju ekonomicznego poprzez poprawę jakości życia pracowników i ich rodzin, jak również lokalnej społeczności i społeczeństwa jako całości”.

Prekursorem idei SGR w Europie są Niemcy, które pretendują także do lidera forsowania koncepcji CSR na świecie. W październiku 2010 r., rząd niemiecki przyjął „Narodową strategię społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw” (plan działania CSR²¹), a głównymi

¹⁷ Anam L.: Co to jest społeczna odpowiedzialność biznesu?, www.csrinfo.org/pl, 12.03.2009.

¹⁸ Filek J.: op.cit., s. 4.

¹⁹ Kozłowski S.: Droga do ekorozwoju. PWN, Warszawa 1994, s. 86.

²⁰ www.odpowiedzialnybiznes.pl, 12.12.2008.

²¹ Nationale Strategie zur gesellschaftlichen Verantwortung von Unternehmen (Corporate Social Responsibility – CSR) – Aktionsplan CSR – der Bundesregierung. Berlin 2010, s. 10.

adresatami były: gospodarka, społeczeństwo i państwo²². Niemiecka strategia ma przyczynić się do zmiany świadomości w tym sensie, aby wdrożenie koncepcji CSR stało się opłacalne dla społeczeństwa i przedsiębiorstw²³. Obecnie w Niemczech społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa stanowi fundamentalny element społecznej gospodarki rynkowej²⁴. Standardy socjalne, ochrony środowiska oraz umowy zbiorowe są w szerokim zakresie prawnie uregulowane.

6. Identyfikacja wspólnych obszarów w koncepcjach SGR i CSR

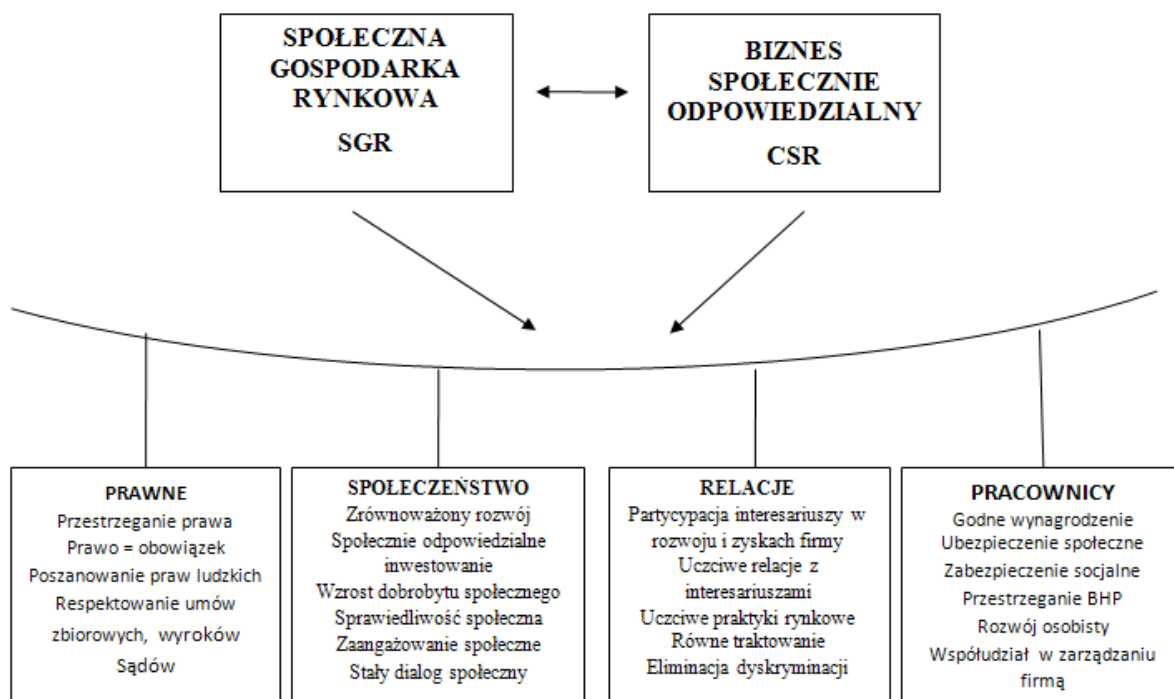
Koncepcje SGR i CSR mają wiele wspólnych cech. Nie sposób w nich pominąć interesariuszy, nie uwzględniać ich racji, propozycji, zaangażowania w budowaniu przewagi firmy. Nie można ich lekceważyć czy działać na ich szkodę. Obie koncepcje opierają prowadzenie firmy na konsekwentnie budowanych relacjach ze wszystkimi uczestnikami otoczenia, jednocześnie przyjmując zobowiązanie do zrównoważonego rozwoju z poszanowaniem ekonomii, ekologii i etyki²⁵. Przestrzegają ram prawnych etycznego funkcjonowania w gospodarce; niektóre firmy czynią to o wiele bardziej restrykcyjnie, niż jest to powszechnie przyjęte, wprowadzając w ten sposób do życia nowe, lepsze etyczne standardy zachowań. Fundamentalną zasadą i podstawową cechą obu tych idei jest wysoka integracja z celami biznesowymi przy respektowaniu potrzeb i oczekiwań środowiska społecznego i naturalnego, w którym prowadzą swoją działalność. Niektóre firmy łączą realizowanie celów społecznych z celami marketingowymi i w ten sposób wychodzą poza niewielki obszar oddziaływania na lokalną społeczność i środowisko i ze swoim przesłaniem społecznym docierają wszędzie tam, gdzie dociera ich produkt. Na rys. 2 wyodrębniono obszary oddziaływania i rodzaje społecznych odpowiedzialności wspólne dla obu koncepcji w prowadzeniu działalności biznesowej.

²² Stawarczyk F.M.: Narodowa strategia CSR w Niemczech. „Zarządzanie i Finanse”, t. 2, nr 6, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2013, s. 78, 82.

²³ Nationale..., op.cit.

²⁴ Wieland J.: CSR in Deutschland – Tradition, Aktualität und Herausforderungen, [w:] CSR Made in Germany. Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2012, s. 11.

²⁵ www.zdrowie.abc.com.pl/czytaj/-/artykul/corporate-social-responsibility-spoleczna-odpowiedzialnosc-biznesu.

Rys. 2. Obszary i rodzaje społecznych odpowiedzialności wspólne w Społecznej Gospodarce Rynkowej i CSR

Fig. 2. Areas and types of shared social responsibility in the Social Market Economy and CSR

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowanie

Celem artykułu było wykazanie zbieżności i cech wspólnych dwóch koncepcji: Społecznej Gospodarki Rynkowej i Biznesu Społecznie Odpowiedzialnego. Pierwsza z nich wywodzi się z niemieckiego ordoliberalizmu – filozofii gospodarczej, wprowadzonej w życie po drugiej wojnie światowej w Niemczech i przypadającej na lata bardzo szybkiego wzrostu gospodarczego w Niemczech. Odwołano się do założeń tej koncepcji i praw nią rządzących, by następnie porównać ją z koncepcją Społecznie Odpowiedzialnego Biznesu – idei prowadzenia działalności gospodarczej z uwzględnieniem aspektów społecznych – i z tej perspektywy stworzyć katalog wspólnych cech, obszarów oddziaływania, segmentując je grupami. Im bardziej poznaje się te dwie idee, tym szybciej dochodzi się do wniosku, że biznes społecznie odpowiedzialny już dawno istniał w koncepcji społecznej gospodarki rynkowej, a obecne zainteresowanie CSR to w jakiejś mierze powrót do źródeł społecznej gospodarki rynkowej. Optymistyczny jest fakt, że obie idee mają obecnie charakter sztafardowy w modelu kształtowania ładu społeczno-gospodarczego w krajach Unii Europejskiej, a także w krajach pozaeuropejskich.

Bibliografia

1. Anam L.: Co to jest społeczna odpowiedzialność biznesu? www.csrinfo.org/pl, 12.03.2009.
2. Balcerowicz L.: Wolność i rozwój: ekonomia wolnego rynku. Znak, Kraków 1995.
3. Borkowska S.: CSR – wyzwania dla zarządzania zasobami ludzkimi: podejście unijne. „Zarządzanie Zasobami Ludzkimi”, nr 6, 2005.
4. Filek J.: Społeczna odpowiedzialność biznesu. Tylko moda czy nowy model prowadzenia działalności gospodarczej. UOKiK, Kraków 2006.
5. Grabowska A.: Zasada subsydiarności w społecznej gospodarce rynkowej – odniesienia do polskiej transformacji, [w:] Lis S. (red.): Społeczna gospodarka rynkowa. W poszukiwaniu modelu rozwoju gospodarczego krajów postsocjalistycznych. Studia i Prace, nr 4. Uniwersytet Ekonomiczny, Kraków 2009.
6. Hayek von F.A.: Was ist und was heißt “sozial”?, [w:] Hunold A. (red.): Masse und Demokratie. Erlenbach, Zürich-Stuttgart 1957.
7. Kowalik T.: Społeczna gospodarka rynkowa – dekoracja czy program działania? Referat na konferencję RN ZK PTE, 7 marca 2002.
8. Kozłowski S.: Droga do ekorozwoju. PWN, Warszawa 1994.
9. Mączyńska E., Pysz P. (red.): Społeczna gospodarka rynkowa. Idee i możliwości praktycznego wykorzystania w Polsce. PTE, Warszawa 2003.
10. Mączyńska E.: Społeczna gospodarka rynkowa, pleonazm czy użyteczna w praktyce koncepcja? [w:] Boehlke J., Polszakiewicz B. (red.): Ład instytucjonalny w gospodarce, t. II. Ekonomia i Prawo, Toruń 2006.
11. Nationale Strategie zur gesellschaftlichen Verantwortung von Unternehmen (Corporate Social Responsibility – CSR) – Aktionsplan CSR – der Bundesregierung. Berlin 2010.
12. Pysz W., [w:] Karczmarek T., Pysz W.: Ludwig Erhard i społeczna gospodarka rynkowa. PAN, Warszawa 2004.
13. Rybak M.: Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa. PWN, Warszawa 2004.
14. Stawarczyk F.M.: Narodowa strategia CSR w Niemczech. „Zarządzanie i Finanse”, t. 2, nr 6, Uniwersytet Gdański, Gdańsk 2013.
15. Wieland J.: CSR in Deutschland – Tradition, Aktualität und Herausforderungen, [w:] CSR Made in Germany. Bundesministerium für Arbeit und Soziales, 2012.

Abstract

The goal of this paper was to show the similarities and common characteristics of two concepts: social market economy and corporate social responsibility. The first of these ideas has its origin in ordoliberalism, the German economic philosophy introduced after the World War II in Germany and developed during the years of accelerated economic growth in Germany. The author has referred to the assumptions and principles governing this idea and then has compared it with the concept of corporate social responsibility – the idea of corporate business which takes into account the social aspects and in this connection it enables establishing a register of common characteristics, areas of impact and sorting them out in groups. The more we learn about these two ideas the better we can conclude that corporate social responsibility has long been existing in the concept of social market economy and that the current focusing on CSR is somehow the come back to the origin of social market economy. The fact that now these two ideas are the flagships of the model of social and economic development in the European Union countries and outside the Union is especially encouraging.